

Sygn. akt III AUa 380/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SSA Barbara Hejwowska
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska SA Elżbieta Czaja (spr.)
Protokolant: sekr. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2016 r. w Lublinie

sprawy Z. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału

w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 5 lutego 2016 r. sygn. akt VIII U 2083/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz Z. N. 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Elżbieta Czaja Barbara Hejwowska Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska

Sygn. akt III AUa 380/16

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z 25 września 2014 r Zakład Ubezpieczeń Społecznych w L. po dokonaniu rozliczenia przychodu Z. N. za 2013 r. ustalił, że świadczenie rentowe w tym roku było pobierane przez niego nienależnie i nakazał zwrot świadczenia w wysokości 32.495,86 zł. ZUS ustalił, że w 2013 r. w związku z ponownym przeliczeniem przychodu odwołującego się z tytułu zatrudnienia w Polskim Związku Niewidomych oraz z tytułu prowadzenia działalności

gospodarczej, przychód odwołującego wyniósł 71.133,60 zł i przekroczył wyższą graniczną kwotę ustaloną dla tego roku w wysokości 56.941,30 zł łącznie o kwotę 14192,30 zł.

W odwołaniu od decyzji Z. N. podniósł, że z samego faktu podjęcia jedynie czynności przygotowawczych w celu rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej w przyszłości nie można wywodzić podstawy do zwiększania kwoty rocznego przychodu.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 5 lutego 2016 roku Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że Z. N. nie ma obowiązku zwrotu na rzecz Zakładu ubezpieczeń Społecznych kwoty 32 495, 86 tytułem nienależnie pobranego świadczenia, oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz Z. N. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia:

Z. N., ur. (...), od grudnia 1975 r. pobierał świadczenie rentowe. W okresie od marca 2000 r. do czerwca 2007 r. wypłata świadczenia rentowego została zawieszona z uwagi na osiągnięcie przez Z. N. z tytułu wynagrodzenia za pracę przychodu w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego wynagrodzenia. Z dniem 1 lipca 2007 r. wypłatę świadczenia rentowego wznowiono, co trwało nieprzerwanie do(...), tj. do osiągnięcia przez Z. N. wieku emerytalnego i przyznania mu emerytury. Świadczenie rentowe wypłacano odwołującemu się w pomniejszonej wysokości, z uwagi na równoległe osiągany przez niego przychód z tytułu wynagrodzenia za pracę. W 2013 roku, z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w Polskim Związku Niewidomych w L., Z. N. osiągnął przychód w kwocie 44.400 zł, przekraczając tym samym kwotę odpowiadającą 70% przeciętnego wynagrodzenia, wynoszącą 30.661,20 zł. Z tego tytułu wypłacone odwołującemu się świadczenie rentowe za rok 2013 uległo pomniejszeniu o łączną kwotę 6.547,20 zł, co nastąpiło w skutek potrącania odpowiednich kwot ze świadczenia wypłacanego Z. N..

5 listopada 2010 r. odwołujący się został wpisany do ewidencji działalności gospodarczej pod nazwą: Z. N. Przedsiębiorstwo Usługowo Handlowe (...). Odwołujący się zarejestrował powyższą działalność gospodarczą w związku z planowanym ubieganiem się o pozyskanie środków finansowych z L.(...), pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa L. na lata 2007-2013, w ramach programu dotacji dla nowopowstałych mikro przedsiębiorców. Złożony przez Z. N. wniosek został odrzucony z przyczyn formalnych i mimo zgłoszonego sprzeciwu, odwołujący się nie uzyskał żadnego dofinansowania. W dniu 1 grudnia 2012 r. Z. N. dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej bowiem udzielono mu informacji, że musi opłacać składki na to ubezpieczenie.

W latach 2010-2014 Z. N. nie osiągnął żadnego przychodu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, bowiem nie rozpoczął jej faktycznego wykonywania. Jedynymi działaniami podjętymi w związku z zarejestrowaną działalnością było zawarcie umowy bezpłatnego użyczenia lokalu na siedzibę przedsiębiorstwa oraz opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Sąd zaznaczył, że niesporny był fakt, że wnioskodawca miał formalnie zarejestrowaną działalność gospodarczą oraz, że opłacał składki na ubezpieczenie zdrowotne. Fakt ten potwierdzały zarówno obdarzone w całości wiarą zeznania wnioskodawcy, jak i przedłożone w sprawie, niekwestionowane dowody z dokumentów, w tym odpisy zeznań podatkowych, z których wynikało, że jedynym źródłem dochodu Z. N. było wynagrodzenie z umowy o pracę oraz pobierane świadczenie rentowe. Zasadniczy spór w przedmiotowej sprawie dotyczył zaś ustalenia czy fakt nie zawieszenia działalności gospodarczej i odprowadzanie składek należy rozumieć, czy też nie, jako faktyczne prowadzenie tej działalności i uzyskiwanie z jej tytułu przychodów.

Zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2015 poz. 748, tekst jednolity) prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności

podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6. W myśl ust. 2 za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności. W oparciu o ust. 7 omawianego przepisu prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Zgodnie z ust. 8 w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia.

W 2013 roku, tj. w roku, za który ZUS domaga się zwrotu świadczenia wypłaconego Z. N., kwota przychodu, jaka powodowałaby konieczność częściowego obniżenia świadczenia, (odpowiadająca 70% przeciętnego wynagrodzenia) wynosiła 30.661,20 zł. Kwota powodująca konieczność zawieszenia wypłaty świadczenia (odpowiadająca 130% przeciętnego wynagrodzenia) wynosiła zaś 56.942,23 zł.

Kwestią najistotniejszą dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy było zatem ustalenie wysokości przychodu osiągniętego w 2013 roku przez odwołującego się oraz czy prowadził w tym roku działalność gospodarczą. Żądanie ZUS oparte było na doliczeniu do przychodu z tytułu wynagrodzenia za pracę, kwoty odpowiadającej wysokości zadeklarowanej podstawy do ubezpieczenia zdrowotnego, na które Z. N. opłacał regularnie składki w związku z formalnym zarejestrowaniem działalności gospodarczej. Sąd podkreślił, że w cytowanych wyżej przepisach, mowa jest o osiągnięciu przychodu z prowadzenia działalności gospodarczej, który winien być uwzględniany przy ocenie, czy świadczenie ubezpieczonemu należy stosownie pomniejszyć, czy też jego wypłatę zupełnie zawiesić. Istotnie, za przychód uważa się kwotę zadeklarowaną przez ubezpieczonego, nie niższą niż 60% minimalnego wynagrodzenia. Wbrew jednak stanowisku ZUS, sam, fakt opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne, w wysokości wynikającej zadeklarowanej podstawy, nie może prowadzić do automatycznego stwierdzenia, że podstawa ta opowiada realnie osiąganemu przychodowi. Oczywiście powinno być tak, że opłacający składki istotnie zadeklarowany przychód osiąga. Również jeśli przychód ten jest realnie niższy niż 60% minimalnego wynagrodzenia, to i tak ta minimalna kwota zostanie do przychodu doliczona, w przypadku braku innych dowodów. W sytuacji bowiem osiągnięcia przychodu z prowadzenia działalności gospodarczej, konieczne jest przyjęcie minimalnej podstawy dla obliczenia wysokości składki, która może nie odpowiadać realnie osiąganym przychodom i być od nich wyższa. Do przyjęcia takiej fikcji wprost uprawnia przepis art. 18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2015, poz. 121 tekst jednolity).

Niezależnie jednak od powyższego, sam fakt osiągnięcia przychodu z prowadzonej działalności gospodarczej musi zaistnieć. Celem regulacji z art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest bowiem uniknięcie sytuacji, w której ubezpieczony mając wystarczające, realne przychody pochodzące z innych źródeł, równolegle pobierałby świadczenia finansowane ze środków publicznych. Okoliczność faktycznego osiągnięcia przychodów należy jednak wykazać, co zaś w niniejszym postępowaniu nie nastąpiło. ZUS nie kwestionował deklaracji podatkowych Z. N., nie kwestionował również tego, że odwołujący się w istocie też działalności nie prowadził. W tym zakresie należy w pełni podzielić stanowisko odwołującego się, że podjęte przez niego czynności przygotowawcze do podjęcia działalności gospodarczej w związku z planowanym wystąpieniem o dofinansowanie dla mikro przedsiębiorców, nie mogą prowadzić do wniosku, że Z. N. osiągał z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej przychód, skoro działalności tej faktycznie nie rozpoczął. Na całkowitą aprobatę zasługuje stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., sygn. I UK 280/11 (Lex nr 1241623), że podjęcie działalności gospodarczej oznacza legalne rozpoczęcie jej wykonywania (prowadzenia), które przecież w rzeczywistości nie musi zbiegać się z datą określoną w ewidencji, gdyż może nastąpić w późniejszym czasie albo nie nastąpić w ogóle. Wskazuje na to jednoznacznie już tylko treść art. 13 pkt 4 ustawy systemowej, który powstanie i ustanie obowiązku ubezpieczenia łączy z rozpoczęciem i zaprzestaniem wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, a nie z okresem jej zaewidencjonowania.

W niniejszej sprawie odwołujący się istotnie jedynie zarejestrował działalność gospodarczą, zaś faktycznie nie rozpoczął jej prowadzenia. Również fakt jej nie zawieszenia nie może prowadzić do wniosku, że Z. N. osiągał

z tytułu działalności gospodarczej przychód, który powinien być wliczany do ustalenia przesłanek obniżenia bądź zawieszenia wypłaty świadczenia rentowego. Jedynym celem formalnego zarejestrowania działalności było umożliwienie ubiegania się o stosowne dofinansowanie, którego uzyskanie pozwoliłoby dopiero na rozpoczęcie jej prowadzenia i osiąganie przychodu, co jednak w sprawie nie nastąpiło. Wobec zatem uznania, że Z. N. nie prowadził działalności gospodarczej, nie osiągał przychodu z działalności gospodarczej, nie zaistniała w sprawie przesłanka do zawieszenia wypłaty świadczenia rentowego. Skoro zaś świadczenie to wypłacono odwołującemu się w odpowiednio pomniejszonej wysokości z uwagi na przekroczenie progu 70% przeciętnego wynagrodzenia, to tym samym wypłacona z tytułu niezdolności do pracy renta nie może być uznana w żadnej części za świadczenie nienależne, do zwrotu którego Z. N. byłby w myśl art. 138 ustawy o emeryturach i rentach zobowiązany.

Na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zaskarżoną decyzję w tym przedmiocie należało więc zmienić i orzec, że Z. N. nie jest zobowiązany do zwrotu na rzecz ZUS kwoty 32.495,86 zł, skoro pobrane przez niego świadczenie rentowe było należne.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy rozstrzygnął zgodnie z zasadą z art. 98 § 2 k.p.c., zasądzając od strony przegrywającej na rzecz odwołującego się kwotę w wysokości 60 zł, która wynika z § 11 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 490, tekst jednolity).

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy zaskarżając wyrok w całości zarzucając:

1/ naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 104 i 127 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 748) w związku z § 1, 7, 10 rozporządzenia MPiPS z 22 lipca 1992 roku w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. nr 58/92 poz. 290 oraz art. 138 ust 4 ustawy cyt. w zw. , z art. 84 ust 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. 205/09 poz. 1585 ze zm.);

2/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że wnioskodawca nie osiągał przychodów z prowadzenia działalności gospodarczej gdyż faktycznie działalności tej nie prowadził.

Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył.

Apelacja jest niezasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie przedstawiając logiczną argumentację prawną. Ustalenia sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w niniejszej sprawie.

Nie jest w sprawie sporne, że wnioskodawca formalnie zarejestrował działalność gospodarczą oraz, że opłacał składki na ubezpieczenie zdrowotne. Z prawidłowych, ustaleń Sądu I instancji wynika jednak, że wnioskodawca faktycznie nie rozpoczął jej prowadzenia. Jedynym celem zarejestrowania działalności było umożliwienie ubiegania się o stosowne dofinansowanie, którego uzyskanie pozwoliłoby dopiero na rozpoczęcie prowadzenia działalności i osiąganie przychodu, co jednak w sprawie nie nastąpiło. Jedynym źródłem utrzymania Z. N. było wynagrodzenie z umowy o pracę oraz pobierane świadczenie rentowe, co znajduje potwierdzenie w złożonych odpisach zeznań podatkowych. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego - podjęcie działalności gospodarczej oznacza legalne rozpoczęcie jej wykonywania (prowadzenia), które w rzeczywistości nie musi zbiegać się z datą określoną w ewidencji,

gdyż może nastąpić w późniejszym czasie albo nie nastąpić w ogóle. Zgodnie z art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. 205/09 poz. 1585 ze zm.) powstanie i ustanie obowiązku ubezpieczenia łączy się z rozpoczęciem i zaprzestaniem wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, a nie z okresem jej zaewidencjonowania.

Prawidłowo zatem Sąd uznał, że skoro Z. N. nie prowadził działalności gospodarczej, to tym samym nie osiągał przychodu z jej prowadzenia i w konsekwencji nie zaistniała przesłanka do zawieszenia wypłaty świadczenia rentowego.

Mieć należy na uwadze, że w świetle art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 748) - prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2. – zgodnie z którym za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, uważa się m.in. prowadzenie pozarolniczej działalności.

W tym stanie rzeczy nie jest trafny zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego wskazanych w apelacji. Naruszenie tych przepisów istotnie miałyby miejsce – przy przyjęciu, że wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą. Przy ustaleniach, że Z. N. nie prowadził działalności gospodarczej - zasadnie Sąd I instancji przyjął, że nie zaistniała przesłanka do zawieszenia wypłaty świadczenia rentowego.

W tym stanie rzeczy, skoro świadczenie rentowe wypłacono odwołującemu się w odpowiednio pomniejszonej wysokości z uwagi na przekroczenie progu 70% przeciętnego wynagrodzenia, to tym samym wypłacona z tytułu niezdolności do pracy renta nie może być uznana za świadczenie nienależne, do zwrotu którego Z. N. byłby w myśl art. 138 ustawy o emeryturach i rentach zobowiązany.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 2 ust 5 i § 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z dnia 5 listopada 2015 r.).